

I.

2005.

185.4

A. 531.

1000

1. 2005.

Waeße lapsse Önne-Rist.

Ilus ja õpetlik jutt Kristohw von Schmidt'i
wäljaotsitud kirjadest.

Raamatu sisu on:

1. Dom'i kirikus.
2. Paluja laps.
3. Auuwäärt waimulik.
4. Helde kajuema.
5. Hea kasutütar.
6. Pärandus.
7. Auus abielu.
8. Palwe hädas.
9. Häda muudab rõõmuks.
10. Önnelikud inimesed.

Tallinnas.

Trükitud H. Mathiesen'i kirjadega.
1892.

Waeße lapse

Õnne-Rist.

Ilus ja õpetlik jutt Kristohw von Schmidt'i
wäljaotsitud kirjadest.

Raamatu sisu on:

1. Dom'i kirikus. 2. Paluja laps. 3. Muuwäärt
waimulik. 4. Helde kasuema. 5. Hea kasutütar. 6. Pä-
randus. 7. Nuus abielu. 8. Palwe hädas. 9. Häda
muudab rõõmuks. 10. Õnnelikud inimesed.

Tallinnas.

Trükitud H. Mathiesen'i kirjadega.

1892.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 9-го Октября 1892 г.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

32636

Печатано въ типографіи Г. Матизена.

Ревель, Нивольская улица, д. № 23.

Dom'i kirikus.

Hest mõisniku prõua von Linden elas oma-
 mehest päritud lossis wagusi ja tasakeste oma
 mehe surmast saadik, maal. Teda armastadi
 tema Jumala kartuse, mõistliku meele ja wagaduse
 pärast nii hästi ülematest kui ka alamatest, ise-
 äranis weel waestest, sest et ta neile ütlemata
 suurt head tegi. Mlati aitas ta waesid ja häda-
 list, kus seda aga iales waja oli. Sellepärast ei
 olnud seda sugugi imeks panna, et nad teda ütle-
 mata armastasiwad ja auustasiwad.

Seal tuli, et ta kord wäga tarwiliste asjade
 pärast pealinna pidi minema, kus tal umbes kolm
 nädalad libedaste ära kulus, enne kui jälle pea-
 linna müra ja kärast wõis lahkuda ja oma waike
 maa kohta tagasi minna. Näew enne oma tagasi-
 minikut käis ta weel korra linnas jalutamas, mille
 pea otstarbe oli, et ta ühe oma sõbraga tahtis
 enne ärareisimist jumalaga jätta. See oli just
 ühel pühapäewasel pärast lõuna ajal, ja et nüüd
 kauaaegse wihmaste ilmade järele jälle kord ime
 ilus kewade ilm oli, siis meelitas see palju rah-

wast jalutas käigule, kes uudes puhtas riietes linnast wälja ruttas, et kowadise ilu rõõmu looduses maitseda. Ka proua Linden läks rõõmsa inimeste seas edasi, kuni ta suure kuulsa Dom'i kiriku kohta jõudis, kellest nende tee mööda läks. Seal tuli temale tahtmine ja soow seda weel kord waatama minna. Praegusel ajal, nii mõtles ta, wdib selle toredust ja suurt ehitust kõigeparem tähele panna, sest et nüüd ühegi poolt eksitamist ei ole, ega ka keegi waga palwetaja eksitatud ei saa.

Waga mõtete ja püha auufartusega astus ta pea uksest toreda templisse. Need kõrged kohawad wõlwalused ja kõrged sammaste read, ning imeilusad mitme karmalised klaasist aknad ja kaugelt ämaruse seast paistew pea Altar, täitsiwad teda imeliku tundmistega. Pühalik waitus, mis kogu templis walitses, täitis tema südant ja ta aimas Kõigewägewamat siin palju lähemal olema, kui kuskil mujal. Ta lastis kohe iseäraliku tundmistega põlwili, kus ta tüki aega waitseste Jumalat palus, enne kui ta ülesse tõusis.

Sellepeale läks ta pikkameisi ja tasakeste pea wõlwi alust mööda edasi, kuna ta tihti seisatades, kogu seda ime ehitust ja inimeste käte tööd waatas, mis juures ta iseeneses ütles: „Missugune suur ja ime ehitus on see, mida inimesed Jumala auuks on katsunud teha ja korda saata! Oh missugune wägi ei pidanud küll selle juures abiks olema, et nad ühte nii suurt asja wdisiwad korda

saata! Oh kui palju inimesi pidiwad enne sellest osa wõtma, enne kui nii suur asi wõis korda saadetakse saada, ja oh kui kaua ei ole tema kallal mitte saanud tööd tehtud, kuni — nii kui kirjas seisab, — esiteks aastasaja jooksul see tempel walmis sai, nii kui ta praegu siin seisab, kus inimesed selle sees palwetada wõiwad!”

Selle peale waatas ta kõik tähelepanemise wäärilised asjad üksteise järele ükskhaawalt läbi ja käis kõrwaliste wõlwalustes ja peafiriku kõrwalises kirikus, kus ta suure osawõtmisega seda pilti silmitses, kus ingel neitsi Mariale rõõmu sõnumit kuulutas, et temast maailma Lunastaja pidi sündima. Selle järele tuliwad kõik teised pühad pildid järgemööda, nii kui meie Issanda Jesuse Kristuse kannatamine, surm, ülestõusmine ja taewaminemine, siis logu Apostlite ja püha märtride ja waga naeste ja neitside pilti elawa wärwides kujutud, kes nii oliwad maalitud, kui oleksiwad nad elus. Jesuse elu ja esimiste püha inimeste pildid mõjusiwad wäga proua Lindeni kohta, nii et ta süda imeliku ja iseäranis tundmistega sai täidetud. Ta jäi wana marmorist haua mälestuse kiwide juure seisatama ja hakkas nende wana moodi mälestuse kirjasti lugema, kes aasta sadade eest oliwad siin maailmas elanud. Kuski ei silmanud ta ühte elawat inimest, waid sügaw haua farnane waihus walitses selles suures pühas kojas. Ta ei kuulnud muud kibku ega kähku, kui aga üksnes oma jala astumist tumedalt wastu kajakat, kau-

gelt kostis aga uulitsa müra ja kára pisut üfsiku sealwiibija kõrtu.

Möödaniku furnute mälestused panivad teda pisut kui kohluma, sest et ta see ainumas elatu hing seal oli, kes ammu siit maailmast äralahkumute põrmu peal ja nende surma mälestuste wabel wiibis. Ta mõtles ärda südamega selle peale, et kõik maailmas kaduw ja tühine on; ta mõtles oma wanemate, sugulaste ja sõbrade peale, kes enne teda ja tema ajalgi weel olivad elanud; kus olivad nad jäänud? — Eks puhkanud nad kõik wilus haudas, kuhu ka temagi pea nende järele pidi minema; oma enese surma peale mõeldes jäi ta kawnis kurwaks. Püha kirja troosti sõnad aga, mis haudade peal seisiwad, andsiwad tema kurwa südamele uut julgust ja troosti ja tõstsiwad tema hinge uue rõõmsa lootusega tulewase elu peale.

Tema süda sai aga ühe waga naesterahwa mälestuse kiwi juures iseäranis liigutud, kes siin maailmas paljugi oli kannatada saanud, ehk ta küll palju head omas maapealses elus oli teinud. Tema mälestuse kiwi peal seisis kuldse tähtedega kirjutud: „Õndsad on need surnud, kes Issandas surewad. Sest waim ütleb: Nemad hingawad omast waetwast ja nende teud käiwad nende järel.“

Prõua Linden wõttis kindlaste nõuks, et ta ka kõik maailma kiusatusi rahulikult tahtis kanda ja nii palju head teha, kui iales wõimalik, sest et ka pea kord tema kätte pidi tulema, seda maailma jumalaga jätta ja igawese hingamisele minna,

siis mõistivad ka sellel moel tema head teud tema järele käija ja ta mõis rahulikult hingada omast waetwast, nii kui see waga kannataja, kelle wiimse põrmu ja mälestuse kivi juures ta praegu wiibis.

2.

Paluja laps.

Kui prõua Linden jälle ühe wõlwalusesse astus, filmas ta üht mustas riides, arwata kahetsa aastast tütarlast ühe Altari trepi peal põlwili palwetamast. Laps nähti nii sügawas palwe mõttes olema, et ta midagi muud ei näinud kuulma ega tähele panema mis tema ümber sündis, kui waatas aga risti pandud kättega ükshilmi püha pildi kuju peale. Suured higipisarad weeresiwad mööda roosakaid palefid alla. Ilus ilma süüta lapsenägu, kes ahastawalt ja siiski lootuslikult näis palwetama, äratas prõua Lindeni sees suurt osawõtmist ja kaastundmist tema wastu. Ta ei tahtnud teda aga mitte segada. Alles siis, kui tütarlaps ülesse oli tõusnud palumast; läks ta tema lähedale ja ütles waike healega: „Sa oled küll wist wäga kurtw, mu armas laps! mis sul wiga on ja miks pärawast nutad sa?“

„Oh,“ ütles laps, kuna ta uueste nutma hakkas, „täna sel päewal ühe aasta eest suri mu hea isa ja täna kahetsa päewa eest suri mu armas ema ära ja sai maha maetud!“

„Ja mis palusid ja siis meie armsa Jumala käest?“ küsis prõua edasi pärides.

„Et ta minu peale võtaks halastada,“ vastas laps.

„Minul ei ole kedagi muud aitajat ega abimeest, kui üksi Jumal. Ma elan küll veel seal, kus mu ema kortelis oli, aga kauemaks ei võid ma mitte enam senna jääda. Homme juba pean ma sealt ära minema; seda ütles mulle maja peremees täna kindla sõnaga. Minul on linnas küll mõndagi sugulast ja ma sooviksin heameelega, et keegi nendest minu peale halastaks ja mind oma juure võtaks. Ka selle kiriku auuväärt õpetaja, kes minu õnnist ema tema haiguse ajal saagedaste vaatamas käis ja temale ütlemata palju head tegi, ütles neile üsna selgeste, et see nende kohus on, mind oma juure võtta. Nemad ei saa aga selles asjas ühte nõusse, et kes nendest seda muret ja koormat oma peale peab võtma. Ma ei võid nende üle ka sugugi mitte nuriseda; sest et neil omalgi palju lapsi on ja puudus käes, kuna minu jäuks peaaegu midagi enam üle ei ole jäämas, sest et nad endid kätetöoga peavad toitma.“ —

„Vaene laps!“ ütles prõua Linden osavõtlikult, „see ei ole siis sugugi mitte ime, et ja nii väga kurtw oled.“

„Ma olin väga kurtw ja õnnetu,“ ütles tütarlaps oma filmi kuitatades, „aga armas Ju=

mal wõttis forraga minu kurbtust ära; ma olen nüüd üsna rahulik ja ei tunne miski muret ega kurbtust enam, sest ma tahan üksnes nõnda elada, et Jumalal minu üle wõiks hea meel olla."

Need otsekohesed sõnad selle ilma süüta tütarlapse suust ja punaseks nutetud silmad, tungiswad helde prõua südamesse sügawalt. Ta waatas osawõtlikult ja täis ema armastust waese lapse peale, üteldes: „Ma arwan ja loodan seda kindlaste, et armas Jumal sinu palwet on kuulnud, minu armas wäifene! jae aga alati oma ettewõtmise sisse kindlaks; jae ikka nii wagaks ja heaks ning ole rahul. Sina pead aidatud saama. Tule minuga ühes ligi."

Tütarlaps waatas imetledes wdõra prõua otsa ja jäi siis kindlaste oma paiga peale seisma, üteldes: „Ruhu pean ma teiega minema? ma ei tohi ega wdõi mitte teie kaasa tulla, ma pean koju minema."

Prõua Linden aga ütles teda sõbraliku sõnadega waigistades: „Mina tunnen seda auutwäärt õpetajat, kes sinu ütlemise järele sinu õndsja emale nii palju head olla teinud, wäga hästi. Tema juure tahame meie minna. Temaga tahan ma ndu pidada, kuidas sind wdõib aidata."

Peale selle, kui ta neid sõnu oli ütelnud, wõttis ta lapse käest hellaste kinni, mis peale laps rõõmsa südamega temaga ühes läks.

Auuväärt waimulik.

Wana auuwäärt õpetaja, kes oma wanaduse ja auuwäärt olemise poolest just kui tõsine Kristuse Apostel wälja nägi, tõusis imetlemise wäärilise rõõmsa näuga oma kirjutamise laua tagant ülesse, kui prõua Linden waese lapsega sisse astus. Prõua Linden jutustas selle peale, kuidas ta waest last tundma oli õppinud, mis peale ta last pisut wälja käskis minna, sest et tal auuwäärt õpetajaga midagi iseäralist olla läbi rääkida.

„Armas hingekarjane!“ ütles ta, kui tütarlaps juba wälja oli läinud, „mina olen nõuks wõtnud, seda waest last oma juure wõtta ja temale ema asemele olla. Minu oma lapsed suriwad kõik juba lapse ea põlweš. Minu süda ütleb mulle, et ma oma armastust selle waese lapse wastu niisamuti jaan ülesse näitma, just kui oleks ta mu oma laps. Ma soowiksin aga jüski weel enne teada, et kas teie selle surnud lapse wanemaid selgeste tundsite, nii kui see waene laps seda ütles. Mis ütlete teie selle juure, sest ma soowiksin heameelega, et ma weel maa peal midagi head tööd wõiksin teha, enne kui ma siit maailmast lahkun, sest et ma oma wanaduse tõttu enam kaua siin maailmas ei saa wiibima. Arwate teie, et see heategu selle lapse lapse kohta kasulik saaks olema?

Waga waimulik mees tõstis omad filmad taewa poole, milledeš rõõmu pisarad hiilgasiwad ja ütles

kokku pandud kätega: „Sumala hea ja armuline saatmine olgu igaweste kiidetud! üht suuremat ja halastuse wäärilisemat asja saaksite ja wõiksite teie weel waewalt korda saata wõima — ja üht wagamat ja mõistlikumat last saaksite tei ka waewalt wõimu leida, kui wäike Sohwie on. Tema wanemad oliwad need kõige auusamad inimesed maailmas, täieste wagad ja Sumala kartlikud. Nemad kaswatasiwad oma ainumast last Sumala kartuses ja armastuses. Rahju et nad seda lõpetada ei wõinud, sest et neid surm üksteise järele siit maailmast ära kutsus, enne kui nende ainumast laps täieealiseks sai! — Oh ma ei wõi ega saa seda ilmaški äraunustama, mis suguse mure ja südame waluga surija ema oma ainisa lapse peale waatas, kes nuttes tema surma woodi ääres seisis! oh kui lootusrikka waatega waatas ta taewa poole, kui ta neid sõnu ütles; „Oh taewane Issa, sina saad ka siin tema isa olema ja saad tema, minu tütrele, ühe teise hea ema muretsema. Seda tean ma selgeste, sellepärast lahkun ma ilma mureta siit maailmast.“ Need, selle waga ema sõnad saawad nüüd Sumaliku ime saatmise läbi täide. See on Sumala saatuse, et teie selle kiiduwäärt mõtte peale olete tulnud, et teie seda waest last oma kaswandikuks tahate wõtta ja temale ema asemel olla. Sellepärast just andisgi Sumal teile seda mõtet oma tagasi minemise eel, weel kord tema püha templisse astuda, mida ta oma auuks ja kiituseks on lasknud walmistada. See on tõega meie

armsa Jumala saatmine. Tema püha nimi olgu sellepärast kiidetud ja auustud!”

Auuväärt waimulik kutsus selle peale waest last sisse ja ütles: „Waata, Sohwie, jee waga, hea ja auus proua tahab sulle emaks olla. See on sinu kohta üks waga suur õnn, mida armas Jumal ise on nõnda lastnud sündida. Tahad sa temaga ühes minna ja tema wastu kui sõnakuulelik ja armas tütar olla?”

Sohwie oli sellega kõige rõõmsama ja tänulikumana südamega koha nõus ja hakkas rõõmu pärast nutma. Ta ei wõinud nutu pärast sõnagi enam rääkida. Ta tänas aga armulist ja heldet prouat oma tänuliku silmadega ja suudles selle kät ilma sõnalausumata.

„Waata, armas laps,” ütles õpetaja rääkides, „kuidas Jumal sinu eest on muretsenud! sest kui sinu õnnis ema juba surma woodi peal laamas, siis juba oli ta sinu teise ema seie saatnud, ilma et meist keegi seda oleks wõinud teada, ehk aimatagi. See Jumal, kes teda seie saatis, ei lastnud teda ka mitte enne äraminna, kui ta sind oli leidnud ja omaks tütreks wastu wõtnud. Selle pärast märka ja tunne sellest tema isaliku hoolekandmist ja armasta teda kõigest omast südamest, kes sinu eest nii armsaste hoolt on kannud; pane kõid oma usaldust ja lootust tema peale ja ela tema kartuse sees. Ole ka selle auuväärt proua wastu, kes sulle nüüd uueks emaks on, üks sõnakuulelik ja hea tütar, nii kui sa seda oma õnnsa

wanemate wastu olid, siis saab ka tema sinust rõõmu tunda ja sinu käsi saab hästi käima! Pane aga seda iseäranis tähele ja pea meeles: sest sinu edespidiſes elus saavad ſind ka häda ja wiletsuſe tormid raputama; aga siis palu Jumalat niisamafugufe lapſeliku meele ja usalduſega, kui ja ſeda täna meie Domi kirikus tegid, siis saab ta igal ajal ſinu truu abimees olema, nii kui ta ſind tänagi kõigest wiletsuſeſt wälja aitas, ſest püha kiri ütleb: Hüüa mind appi ahastuſe päewal, siis tahan mina ſind ſelleſt wäljakiskuda ja ſina pead mind kiitma.“

Selle peale ſaiwad lapſe lähemad ſugulaſed ſenna kutsutud. Neil ei olnud midagi ſelle wastu ütlemiſt, et auus prõua von Linden waest laſt oma kaſwandikuſ tahtis wõtta. Nad rõõmuſtaſiwad weel pealegi ſelle üle ja oliwad kõigega ſüdameſt rahul. Weel ſuuremat rõõmu atwaldasiwad nad ſeda kuuldeſ pealegi, kui prõua Linden neile ütles, et ta waese lapſe niisamuti oma lapſeſ wõtub, kui ta praegu ſeal ſeiſab ja et nad tema piſuſeſt päranduſt omale wõtiwad wõtta. Sohwie ſoowis omale aga mõned õndsä ema palwe raamatud mälestuſeſ, mida ta ka ilma keelamata ſai.

Teiſel wara homikul juba ſõitis Sohwie oma nüüdſe wõdera ehk kaſuemaga reisiwantris tundmata uue kodupaiga poole, mida ta uudise himuga näha ihaldas ſaada.

4.

Helde kasuema.

Brõua Linden jõudis oma kasutütre Sohwiega õhtu ilja alles oma lossi. Et neid koju oli oodetud, sellepärast oli ka õhtu söömine ammu juba walmis. Ta istus lauda ja pani wäikest Sohwiet oma kõrwa lauda istuma. Ta ise ei himustanud juuremat süija, kuna ta aga Sohwiele rohkestes kõigist toitudest ette tõstis. Pärast sööma wiis ta teda ühe wäheldase aga wiisaka tuppa. „See,“ ütles ta, „on tänasest päewast saadik sinu magamise kammer. Et sa täna esimest korda siin magama saad, sellepärast palu seda südamelikumalt ja pühitse sellega seda oma elamise kambriks. Palu armast Jumalat, et ta ikka sinu saatja ja juhata oleks kõige sinu teede peal, siis saad sa Jumala armu ja õnnistust maitsta. Müüd head ööd, armas laps aga ära unusta lampi ära kustutamast.“

Sohwie oli oma uue kasuema lahkuse ja sõbruse üle wäga rõõmus, kuna ta aga Jumala helde saatmise eest kõige rohkem tänas, kes tema eest nii isalikult oli muret kannud. Tänu filma wee piisaratega tegi ta oma õhtu palwet ja jäi siis ristipandud kätega magama.

Kui ta teisel homikul ülesse ärkas, siis oli tal uut asja ennast rõõmustada ja Jumalat selle eest tänada. Linnas oli nende kortel ühes kõrwalisemas mustas uulitsas olnud; nende pool pimedat tuakesesse ei paistnud aasta otsal päewa ega kuu

walgust. Siin aga paistis ülestõusew päikene kõhe tema magamise kambri, mis teda ka ülesse oli ajanud.

Sohwie tõusis ka kõhe ülesse ja astus akna alla ja waatas uudishimuliku imestusega õitsewa kewadise ilu peale. Reedu wilja aed, mis lossi akendest silma paistis, oli kõige kenamas mitmekarwalises die ehtes. Mõõda mäe weert seisis ühte puuwilja aed suurte puudega, mida punased ja walged õied kui linikuga katsiwad, kuna eemalt sinawad wiljapõllud ja külad waataja silma paistiwad, mida sinawad mäe latwad sisse piirawad, mis roheline metsadega oliwad kaetud. Sohwie langes seda nähes põlwili ja tänas uueste selle eest kõigest südamest Jumalat, et ta teda ühte nii ilusasse kohta oli elama saatnud, kuna ta oma kasuema eest kõige rohkem Jumalat kiitis ja tänas.

Lahke ja hea prõua Linden oli ka Sohwie wastu tõega kui lihane ema; mis wastu ka Sophie teda kui oma ema armastas ja auustas ja iga tema soowi juba filmist katsus äralugeda ja täita. Enne, kui prõua Linden weel midagi jõudis ütelda, seal täitis juua Sohwie tema soowi. Ta oli nii waga ja õiglane omas otsekõheses lapse meeles, nii et ta prõua Lindeni meelest iga päewaga armamaks ja kallimaks läks.

Prõua Linden saatis Sohwie kooli. Ta ostas juba enne üsna ilusaste lugeda ja kirjutada. Usuõpetust sai ta kohalise kiriku õpetaja käest, kes igapäew enamiste koolimajas käis ja kes ise üks

suur laste sõber oli. Sowhie oli wäga usin õppimas. Ta ei wiitnud ilmaški asjata oma aega, waid pruukis seda kõik tarwiliste asjate tarwis.

Pärast kooli aega pidi Sowhie kõõkis ja wiljapuu aedas aitama tööd teha, niipalju kui tema jõud seda lubas; iseäranis sellepärast, et ta juba aegjaste ennast tööle pidi harjutama. Kui muud tööd ei olnud, siis pidi ta oma kasuema kambriks kas sukka kuduma, wõi teda kedrata aitama, mida sel ajal ka suuremat sugu inimesed tegiwad, kuna waga ja mõistlik proua temale tulusaid elu õpetusi jutustas. Hea kasuema õpetas teda ise õmbrema ja kõige peenemaid siidi sukki kuduma. Nõnda kaswis Sowhie ülesse ja õppis kõik hoolega kätte, mis ühe tublil maja perenaisel tarwis läheb.

Mõistlik kasuema andis Sowhiele wäga ilusad ja head riided, mis aga mitte asjata uhkustatud ei olnud. „Sest“, ütles ta, „mõninganegi noor tütarlaps ehitab ennast kõigesuguse uhkuse ja ehetega, mis üle nende jõu ja seisuse käiwad ja sellepärast ka ütlemata õnnetumaks saawad. Mehele minnes on nad ühe käsitöölisele liiga peened, kuna nad jälle ühe peenema mehe jäuiks liiga alwad on.“

Säherduse mõistliku kaswatamise all kaswis Sowhie ülesse ja sirguis õitsewaks neiuks, kui ilma süüta tall ja kui lilleke, mis praegu alles õilme nupust lahti lööb. Tema õitses oma purpuri punase huulte ja roosa palgedega tõeste kui roos, sest et ükski teda oma paha kõnedega ei olnud ehitanud. Mõnigi uhke preili, kes wihasamise,

tantsu hulluse ehk mõne muu kurja kiusatuse läbi oma ilusat pale jumc ja kena moodi oli rikkunud, kaetsesiwad seda ilusat maa neiut, sest et ta nii õitsew wälja nägi.

5.

Hea kasutütar.

Sohwie oli juba prõua Lindeni juures üle kümne aasta wäga õnnelikku elu elanud. Seal jäi aga prõua forraga haigeks. Sohwie hakkas oma hea kasuema haige talitajaks ja hoolitses tema eest nii hoolitsewalt, just kui oleks ta tema lihane ema olnud. Sohwie hoolitses kõige suurema hoolega oma kasuema eest ja käis tema haige kamburis nii tawä kui kass hiire jälgel, et armas haige ei pidanud ülesse ärkama. Ta käis usteest nii tawä sisse kui wälja, et haige seda ilmaški ei märkanud, kui ta pisut magas. Prõua Linden märkas seda ja sai sellest selgeste aru, sellepärast ei soowinud ta kedagi armsameni oma talitajaks, kui Sohwiet. Sagedaste istus Sohwie kogu ööd läbi haige kamburis ja walwas teda, mida üksnes tume öö lamp walgustas, ja kui ta pisut tufastama jäigi, siis ärkas ta kohe ehmatades ülesse, kui ta seda kõige pisemadgi haige liigutamist märkas ja ruttas tema kõige wähemadgi kui soowi täitma. Hea prõua oli kaua haige, kuna Sohwie ilmaški ära ei wäsinud teda talitamast.

Prõua Linden mõistis aga ka seda lapseliku armastust täie mõeduga tasuda, sellepärast õnnistas ta ka seda tundi ja aega, millal ta Sohviet oma kašwanditüks oli wõtnud. Ütskord kui wäga kange külme talwe ilm oli, kus haige ennast palju pahema tundis olema, kui iales enne, tuli temal suur isu tee järele. Sohwie ruttas ka kohe kööki ja tõi seda temale. Prõua Linden jõi, kuna ta tašsi nende sõnadega temale tagasi andis: „Armas Sohwie, ja muretsed liiga palju minu eest! Üts tütar ei wõiks seda ialgi paremeni muretseda. Jumal tasugu sedo sulle, kuna ka mina sind mitte üsna ilma palgata ei jäta. Ma olen sinu peale testamentis juba mõelnud. Armastus ei lasse ennast küll misiki hinna eest maksja. Sa saad aga seda fiiski nägema, et ma ilma tänamata ei ole. Mina olen sinu jäüks ühe summa raha seadnud, nii et sa ilmaški waesuses ei pruugi õhata ja et sa auufaste wõid mehele minna. Pärast minu surma saad sa seda paremeni kuulda.“

Sohwie nuttis ja palus, et tema armas ja kallis kasuema mitte enam oma surmast pikemalt ei pidanud kõnelema.

Uuuväärt prõua aga ütles: „Ara nutsa mitte, armas laps! surm ei ole mitte nii hirmus ega kardetaw, kui temast räägitakse. Tema on üks tõsine sõber — aga fiisgi sõbralik lunastaja, kes meid siit maailma häda orust ära peastab, kus meie kui wangid oleme ja meile ühe parema ja

ilusama maailma wärawad lahti teeb. Ma röö-
mustan selle üle, et ma pea teda näha saan,
selle siise ma olen uskunud, ilma et ma teda oleks
näinud. Jäe aga wagaks ja looda oma Issanda
peale, armas Sohwie, ning lönni Issanda tee raja
peal ja pea oma Lunastajat armsaks ja kalliks.
Ära tee ilmaški kurja ega ülekohut, waid alati
seda, mis Jumala, meie Issanda meelepärast on,
siis saab üksford ka sinu wiimne tund kerge ja
wagus olema, selles teadmises, et ja wõid õnd-
saks saamise peale loota! — Sest ei ole hirmsa-
mat asja, kui et meie aga loodame selleinatse
maailma häda oru wiltsustest ärapeaseda, kuna
meie ometi igawest hufatust ja põrgu piina eest
leiame!”

Prõua Linden jäi selle peale natuke aega üsna
wait. Tema oli üks wäheldane puust rist käes,
mida wanamoodi siise lõigatud Kristuse risti kuju
kaunistas. Ta suudles seda filmawee pisaratega
üteldes: „Nüüd näen mina teda oma kallist Lu-
nastajat selle nikerdatud kujus! aga pea — oh
seda ütlemata suurt ja õnnist röömu! — saan
ma teda palest palese näha! Kuni senna maani
mäletan ma weel seda kuju — nii sarnadlik kui
see küll selle alguskujuga on — siiski selle suure
armastuse peale mõeldes, mis ta minu eest löid
Kolgata mäel kannatas, kus ta pead nõrgutades
hinge heitis ja suri!” —

„Uju mind, armas Sohwie,” ütles ta jälle
wähe aja pärast, „Tema oli juba siin maa peal

minu kõiitse parem sõber; seda olen ma tihtigi oma sūdames tunda ja maitsta saanud. Need kōige armsamad tunnid minu elus on olnud, kus ma tema sõna ja surma peale mōeldes olen elanud, sest meie inimestele ei ole muud suuremat õnnistust osaks antud, kui et meie tema peale usume ja loodame, sest kui meie hādas tema peale loodame, siis ei jāta ta meid ilmaški hādasse!"

Ta nūūd, minu hea ja armas Sohwie," ütles ta weel nōrga healega, „leian ma tema sõnast ka omale seda wiimist troosti. Tema ütles ju seda oma jūngritele nii wāga selgesõnaga: „Minu Isa majas on palju eluasemeid. Mina lähen teie eele, teile asemeid walmistama.“ Nii ütles tema, see truu ja hea karjane, ja ma arwan, et ka minu igawene eluase juba walmis on, sest minu Issand ja Õnnistegija tuleb ja kutsub mind, ning mina rutan tema järele kōige suurema rõõmuga."

Ta tahtis weel midagi ütelda. Tema keel aga jāi kinni. „Sinu kätte," ütles ta weel üsna tāsakēste, annan ma oma waimu!" need oliwad aga ka tema wiimsed sõnad, kellest aru wōis saada. Ta oli wāga nōrk, kuna filmad kinni wajusiwad. Sohwie āratas maja rahwa ülesse. Ka auulik õpetaja sai senna kutsutud. Ta palus ja luges surnu ees. Suriija lōi filmad lahti ja andis filmapilgutamisega märku, et ta sest kōigest aru saab. Nāha oli, et ta õpetajaga seltsis palus. Ühe tunni pārast lahkus see waga Jumala kartlik prōua

siit maailmast, kuna Sohwie teda palatwa filmawee pisatega libedaste taga nuttis, just kui oleks tema oma lihane ema ärasurnud, keda ta ka niisama palatwaste oli armastanud ja auustanud.

6.

Pärandus.

Et prõua von Linden ümberkaudse rahwa poolt südamlikult armastud ja auustud sai, iseäranis waeste poolt, kelle suurem heategija nüüd surnud oli; siis ei olnud seda sugugi mitte imeks panna, et tema puusärgi järel palju saatjaid käiswad, kelle filmad libedaid filmawee pisaraid walaswad. Ka mitmed õndsa prõua Lindeni sugulased olitwad musta leina riietes matusele tulnud.

Pärast seda, kui see kurb etendus mööda oli jõudnud, sai testament lahti tehtud. Sohwie jäuks oli lastuhat taaldrid määratud, mille protsendid ta koge, prõua Lindeni surmast saadil pidi saama, kuna pea summa tema kaasarahaiks oli määratud. Peale selle oli temale luba antud prõua Lindeni ehte asjadest üht kõige kallimat ehte asja omale wõtta mälestuseks, olgu mis asi tahes, mida ta oma nõu pidamise järele pidi wälja walitsema.

Wõningased prõua Lindeni sugulased, härrad nii kui ka prõuad, tegiwad ime mõrudad ja pikad näud nende kahetuhande taaldri pärast, mis Soh-

wie testamenti järele päris. Noored preilid aga oliwad ütlemata pahased selle üle, et üks kõige ilusam ehe käest ära pidi minema. Nad ütlesiwad sellepärast ennast Sohwie wastu lahkest tehes. „Waata aga seda ime ilust kleiti nende imeilusa lilledega! waata aga seda kord hästi hoolega läbi! need roosid on ühe hoopis iseäranis moe järele sisse tikitud, nii et ükski säherdust ime kleiti ei ole näinud; igaüks lill on nii suur kui üks taldref. Ja kui tihedaste weel see riie kujukud ei ole! kui seda kleiti praegu püsti pannakse, ilma et see selgas oleks, siis seisab see iseenesest juba püsti. See oli õndsja tädi pruut kleit. Toredamat asja ei ole küll naljalt enam leida! sest wõib ka sinule ükskord pruut kleit saada.“

Üks härra von Hagen, kes õndsja prõua sugulastest oli, ütles aga oma õiglasest meelest otsekohe: „See kleit ei sünni sugugi mitte Sohwiele, sellepärast ärge ilmaasjata temale tühja ette luisake, Ülepea ei ole ka teil fenna wahetele sugugi endid tarwis toppida. Las ta walitseb ise, mis ta meele järele on!“ Preilnad aga läksiwad õiglasest rääkija peale üsna wihaseks, kuna nad endid selle üle ütlemata waewasiwad, Sohwiele pea üht pea teist ilma suurema wäärtusetä asja ette topisiwad, mida ta omale mälestuseks pidi wõtma.

Sohwie läks kõige nende peale käimiste läbi kui pool segaseks peast, nii et ta midagi ei märkanud walitseda. Seal ütles see tubli ametnik, kes testamenti oli lahti teinud ja ettelugenud:

„Sohwie on üks waene laps. Ma pean oma ameti kohuse pärast ka tema kasu peale vaatama. Siin on õnnsa proua ehte asjade hulgas kõrge hinnalesti asju, nii kui kulda ja kallid kivia. Õnnsa proua tahtmine oli, nii kui ma seda selgeste tean ja mis ka testamentis on ööldud, et ta midagi väärt asja saab, mis häda korral temale suureks kasuks võdib olla. Sellepärast on ka testamentis ööldud et Sohwiel selle üle aega on järele mõelda, nii et ta üle pea ja kaela midagi tühja asja ei walitse. Mina annan sellepärast Sohwielle järele mõtlemise aega; ta võdib ka omad sõbrad selle arvamise juure abiks võtta ja alles homme ütelda, mis ta omale mälestuseks soovib võtta, mida ma siis ka koge tema kätte saan andma.“ Sellepeale läksivad kõik nurisedes minema.

Sellepeale tuli väike waidlus selle asja pärast. Kõik andis Sohwielle nõu, kuld sõrmust, selle suure hiilgawa diamandi kiviiga walitseda eht jälle pärlist kaela ehet, mis ütlemata kallid oli. Wana lossi kärner aga käskis seda väikest õnnsa proua näu kaju võtta, mille raam kulla ja kalli diamandi kiviidega kaunistud oli ja mis Sohwielle kõige parem mälestuseks pakkida. Wõera sakste teenijad aga ütlesivad, et nende auusad sakad sellega ilmaški ei saada rahul olema, kui Sohwie üht säherdust kallist asja omale walitseks, mis üks alam inimene diete kändagi ei tohi; sest seda ei võidnud ju õnnis proua ialgi mõtelnud olla, et ta Sohwielle üht säherdust kinki oleks tahtnud teha.

Kui teisel homikul lõi ärwijad endid seatud tunnil loosi saali oliwad kogunud, kus ametnik neid ootas. Ta oli lõi ehte asjad ühe laua peale lastnud wälja lautada. Seal oli juuste nõelu ja kõrwa rõngaid kullast ja kalli kiwibega kaunistud; kullast kää wõrusid, prossi ja lõi sugu muid pisemaid ehte asju. Peale selle suur diamandi kiwiga sõrmus, pärlist kaela ehe ja wäike potre, õndsas prõua näu kujuga.

Sohwie wõis neist kalli asjadest ühte asja omale walitseda. Kõi ärwijad seisiwad ja waatastiwad paha meelega Sohwie peale ja oliwad wastu waidlemise tarwis ennast walmis seadnud, kuna mõningased preilnad ahwardawa filmatwaatega Sohwie peale põrnitsestiwad.

Sohwie aga ütles nende kõigesuuremaks imetlemiseks, mis nende wiha kõhe waigistas: „Uu-
sad prõuad ja preilid! ma ei himusta mingisugust kallist asja nende kalli asjadest, sest et ma aga ühte ainumast pisukest asja omale soowin, et ma oma kallist heategijat sellega wõin mäletada ja kui meelespidada, kuna ta mulle juba suure hulga raha on jätnud päranduseks, nii et ma rikas küll juba olen, ilma, et ma seda ära oleks teeninud. Et mul luba on walitseda, siis palun ma omale seda wäikest puust ristikest, mida käes hoides õnnis prõua suri ja mida ta oma wiimse filma weepisaratega weel enne surma niisutas. See on minule see kõige armsam mälestus minu õndsas

heategijast. See saab ka mind kästima alati neid sõnu meeles pidada, mida ta mulle weel surma tunnil ütles, kui juba keel hakkas kangeks jääma. Kui ma nende sõnade järele elan, siis arwan ma kindlaste, et mul teises elus midagi ei saa puuduma, kuna kuld ja kõik kallid kiwid ajalikud ja kadunud on, kuna õndsä proua õnnistus selle juures minu peal saab hingama."

Sohwie sootw sai õndsä proua sugulaste poolt kõige suurema rõõmuga täidetud, kuna nad tema wagadust ja armastust õndsä proua wastu suure suuga kiitsiwad, ehk nad küll südames, selle oma arwates rumala walimise üle naeršiwad. Kõik aga ütles saalist wälja minnes: „sa oled tõeste peast rumal, et sa üht kallimat asja ei walitsenud, kui see wäärtusetä puust ristikest. Kas sa seda ei näinud, kui ma sulle kõega märku andsin, et sa pidid seda kallist sõrmust, ehk jälle kaela keed omale walitsema? Seda wana, puust risti oleks sa muidugi weel wõinud omale wõtta, sest et üksigi sellest midagi ei hoolinud. Sa oled tõeste rumalase teinud!"

Wana kärner aga ütles: „Sumal õnnistagu sind, armas laps! sa oled üks waga ja tänulik tütar, oma õndsä kasuema wastu. Selle puust ristikesse juures saab enam õnne ja õnnistust olema, kui kõige külla ja hõbeda juures, ja kui kiisatuse ja häda ajad tulewad ja — ka surma tunnilgi weel saab see sulle palju suuremat troosti andma,

kui seda kogu maailma kuld ja kallid kivid jõuak-
siwad teha. Mõttele minu sõnade peale ütskord,
armas tütar, kui mind enam ei ole, sest et ma
juba wana mees olen!”

Sohwie hoidis oma puust ristikest hoolega omas
käetis; see oli tema kõige kallim warandus. Ta
oli oma walimise üle südamest rõõmus, kuna
prõuad ja preilid suure hägedusega tülisje läkfiwad,
sest et igauks ennast arwas wähe saanud olema.
See suur pärandus jünnitaz nende wahel enam
kurja kui head.

7.

Auus abielu.

Nasta enne prõua von Lindeni surm, oli wana
kärneri poeg, kes üks auus, wiisakas ja Jumala
kartlik noormees oli, Sohwiet omale abikaasaks
soowinud. Ta oli selle üle oma isaga kõnele-
nud, sest et ta ema juba ammugi surnud oli, millega
isa ka kõhe nõus oli ja selle üle armulise prõuaga
rääkis.

Wana auus prõua, kes seda asja juba Soh-
wie käest oli kuulda saanud, ütles: „Teie, ja teie
poja soow on ka minu soowimine. Teie olete oma
poega auusaste ülesse kaswatanud, nii töö peale
õpetades kui ka Jumala kartuses ja armastuses,
mis see kõige ülem asi on siin maailmas. Ta on

ennast ka igal pool auusaste ülespidanud, nii kui ma seda olen kuulda saanud, sellepärast ei ole mul selle abielu vastu miski ütlemist — waid teie etewõtte röömustab mind weel pealegi. Aga siiski on see weel natuke wara, et teie teenistuse maha panete; teie poeg Wilhelm peab ühe aasta weel linnas kärneri kunsti õppima, mis nüüdsel ajal wäga põhjani nõutakse, et ta selles täieste meister wõiks olla. Tuleb ta sealt aasta pärast tagasi ja kui teie poja ja Sohwie mõtted siis weel needsamad on ja ma weel ikka alles elan — siis saan ma, kui Sohwie kasuema, muidugi ka nende pulma röömust osa wõtma."

Sellega olewad wana kärner, tema poeg ja ka Sohwie täieste rahul. Önnis proua andis Wilhelmile weel pealegi mõndagi oma õnnsa mehe riietest ja ka tasku rahagi, kuna ta würsti ülema kärnelile hea soowi kirja kaasa andis, mis peale Wilhelm ärareisis.

Nüüd kus nende heategija surnud oli ja Sohwiel miski kohta viete teada ei olnud, kuhu minna, wõttis wana kärner teda oma juure, kus Sohwie tema pisukest majatalitist pidas. Aasta pärast tuli Wilhelm tagasi — kuna tema ja Sohwie selle üle südamest kurtwad oliwad, et auus proua enam nende pulma röömust ei wõinud osa wõtta. Peigmehe ja pruudi, kui noore paari esimene käik läks kirikust tulles oma heategija haua juure, mida Wilhelm kõige ilusama lilledega oli kaunistanud. Mõ-

lemad õnnelikud noored inimesed palwetasiwad tänu filmawee pisaratega oma õnne põhjendaja haua künkal ja tänasiwad teda waimus.

Et Wilhelm ja Sohwie Jumala kartlikud inimesed oliwad, ühteteist südamest armastasiwad ja juba maast madalast ühte teist tundsiwad, sellepärast oli siis ka nende abielu õnnelik. Oma wana isat kandisiwad nad kui kätte peal. Wanakene õli ütlemata rõõmus, et ta weel oma lapse lapsi sai näha ja neid oma põlwele peal wõis kiigutada. Esimene laps, kes poeglaps oli, sai wana isa auuks Friedrich'i nime; teise lapsele, kes tütarlaps oli, paniwad nad oma õndsja heategija nime „Tereise“ nimeks. Wanaisal ei olnud suuremat rõõmu, kui kandis oma laste lapsi süles ja kätte peal ühest kohast teise. Waikse perekond elas kõigesuuremas õnnes ja rahus.

Aga nende elu ei jäenud mitte ikka nii õnnelikuks, sest et õnn ja õnnetus alati käsi käes käiwad, nii kaua kui maailm on seisnud ja weel seisma jaabki. Wana auus wanakene maitstes seda magust õnne oma laste ja laste laste seas aga mõningased aastad. Ta lahkus lühikesel haigusel järele siit maailmalt, mis üle Wilhelm ja Sohwie ütlemata kurwad oliwad ja kibedaid filmawee pisaraid walasiwad, kui nad oma kallil isa wiimist põrnu maamulda saatsiwad.

Aasta, pärast wanaisa surma, kukkus Wilhelm puu otsast maha ja murdis pahema kae luu

pooleks, kuna ta üsna werine oli. Ta jäi küll elama, aga wigase kae pärast ei wõinud ta endisel wiisil enam tööd teha. Temale sai mõistameksi, juba üsna awalikult tähendatud, et ta weerand aasta pärast sealt ära peab minema. Et uus lossi härra kaunis del inimene oli, siis lubas ta neile wäga wähe abiraha eluülesse pidamiseks, mis neid sugugi toita ei wõinud.

Wilhelm oli selle juures ütlemata kurw ja maha rufutud, et ta teenistusest ja kohast pidi lahkuma, kus tema õnnis isa kogu eluaeg oli elanud. „Millega jaame meie endid nüüd ülessepidama,“ ütles ta kurbusega, „ja kellega oma lapsi toitma, katma ja harima? Ta ei kasnud ennast misti moodi trööstida, mis Sohwie igate moodi katsus teha, et ta pisut rahulisemaks pidi jääma. „Pane armas mees seda Kanari lindu tähele, mis meie akna kohal puuris ja kes weel meie õndsä heategija kingitus on,“ ütles Sohwie. Oma wiimsel haiguse ajal ei wõinud ta haiguse pärast linnu walju laulmist enam wäljakannatada, sellepärast pidin ma teda oma kambri wiima. Iga päew aga üsis ta, et kas ma linnule ka süüa ja juua pidin olema annud. Ta ei unustanud oma linnu järele ilmaški mitte pärimast; ka minul oli suur mure, et kuhu ma pärast oma kasuema surma pidin minema. Aga seal tuli mulle korraga meele, kui hoolkaste see õnnis hing oma linnukese järele oli pärinud; kuidas ei peaks meie armas Jumal siis inimeste laste eest mitte muretsema. Sellepärast

usun ma kindlaste, et Jumal ka meie ja meie laste eest imelikult saab muretsema, nii et meie nälga ei jää. Ole sellepärast üsna mureta, armas Wilhelm! Jumal ei saa meid ilmaški äraunustama. Tema on meid jee saadik aitanud ja saab ka edespidi truuste aitama, kuna meie ise ka mitte kassa rüppe ei tohi panna, waid hoolega tööd peame tegema, siis saab ka Jumal meid aitama."

Sellepeale hakkasivad nad ühes koos nõu pidama, mis kõige sündsam oleks ette võtta. Nad jõudsidwad pea selle otsusele, et külas ühte maja tahtsidwad osta ja siis wähesel wiisil kauplema hakata, sest et seal lähedal mitte ühte poodi enne ei olnud. „Poodi“, ütles Wilhelm wõin ma oma wigase käe poolest küll pidada. Ka tuleb see mulle nüüd suureks kasuks, et ma kirjutada ja rekendada oskan. Minu õnnsa isale olgu selle eest weel haura põhjas tänu, et ta mind heaste koolitada lasi.“ — „Ja mina,“ ütles Sohwie, „wõin õmbluse ja sika kudumiseega seal kõrwas ka midagi aidata teenida.“

Külas juhtus ka just parajaste üks maja odawa hinna eest müüja olema. Nad pidasivad nõu seda ära osta, ehk see küll parandamist tarwitas, mida nad ära parandada tahtsidwad lasta. Neil läks aga selle ostu ja parandamise peale hea hulk raha tarwis, kuna ka Wilhelmi haiguse kulud palju raha tarwitasivad, mis kõhe wälja pidi saama maksetud. Sohwie kaskstuhat taalbrid oliwad ühe kaupmehe juures linnas protsentide peale pandud.

Wilhelm läks linna, sest ta tahtis poole osa sellest wälja wõtta. Raupmees aga ütles, et enne aastad kopikatti ei saa, sest et nõnda olla nende kaup olnud, mis ka tõsi oli. Wilhelm ja Sohwie oliwad nüüd suures kitsikuses. Ometegi saiwad nad ühe rikka talupoja käest tuhat taalbrid ühe aasta peale laenuks, sest siis pidiwad nad oma raha kätte saama ja wõtsiwad wõla jälle ära maksja, mille eest talupoeg ka mitte suurt kasu ei nõudnud. Nad ostiwad nüüd maja ära ja lastiwad seda äraparandada, mis selle peale just üsna uus wälja nägi. Wilhelmile tegi see suurt rõõmu, et maja ees ka piisufene aed oli. Ehk Wilhelm oma wigase käe poolest küll enam kärneri ametit ei wõinud pidada; niipalju aga wõis ta küll teha, et ta seda piisufest aeda kõigesuurema hoolega üles harris, kus kõiksugu aja kraamid ja lilled kaswasiwad, mis temale ütlemata suurt rõõmu tegi. Wilhelm ja Sohwie oliwad ütlemata õnnelikud omas piisufeses maja tallituses. Nende wäike elu tuba oli küll ilma miski uhkuse ja iluta, aga siiski lõbustaw ja sõbralik. Tuas ei olnud muud kraami, kui mis aga hädaste waja oli, nii kui üks laud, wõned toolid ja üks kappi, mis üsna lihtsalt oliwad tehtud, kuna need sedasama head tegiwad, kui oleks nad ei tea kui uhked ja kallid. Uhke kullatud tunni kella asemel oli neil suur seina kell, kes aga wäga selgeste ja diete tunni aega näitas. Nemad oliwad aga selle kõigega südamest rahul. Kui talwised pikad õhtud tuliwad,

siis kedras Sowhie wirgaste, kuna Wilhelm temale õpetliku ja Jumala sõna raamatutest ette luges. Walmis kedratud lõng sai laudile pandud, kuna Sowhie ütlemata rõõmus oli, kui ta jälle oma tööga walmis oli saanud, mis ta ette oli wõtnud. Nende tuba ja kogu asjad oliwad alati puhtad ja wiisipäraselt ülesse seatud; Sowhie ei sallinud mitte ühte ämbliku wõrku ega tolmu kribetti, waid kõik kohad ja nurgad pidiwad puhtad olema. Nende peal õitsetiwad ilusad roosid, mida Wilhelm kui hoolas kärner ise oli kaswatanud.

Dma poes pidasiwad nad alati head kaubad ja et nad kõige inimeste wastu sõbralikud ja lahked oliwad ning head kaupa paraja hindadega müüsiwad, kuna mõet ja kaal alati õige ja ennem rohkem kui vähem oli, siis ei olnud imeks panna, et nende pood üsna heaste käis. Nad pidiwad seda nähes isegi tuunistama, et õigus kõige kaemine kestab. Nad teenisiwad küll iga asja pealt wäga wähe, kuna selle eest aga rohkesti sai ostetud.

Wilhelm ja Sowhie wõisiwad jällegi rõõmsad olla selle suure õnnetuse ja kurwastuse järele, mis Wilhelmi puu otjast kukkumine ja kae murdmine oli sünnitanud. Nad ei jõudnud Jumalat küllalte mitte kõige selle eest tänada, et ta neid kitskusest oli wälja aitnud, kuhu nad oma kahe lapsega oliwad langenud. Nad nägawad oma kambri aknast igapäew lossi oma filma paistwad, aga nad ei ihaldanud fenna mitte enam tagasi. Kõkkuleplit

meel ja armastus muutis nende elu tõeste Paradiisiks, mida üksnes rõõm, rahu ja armastus võidavad siin maailma häda orgus korda saata.

8.

Palwe hädas.

Siin maailmas ei ole kellegi õnn täielik; waid kõik on kõikum ja muutlik ning üks alatine kurwastuse, häda ja ka õnne wahetamine. Seda wõidwad ka Wilhelm ja Sohwie pea uueste maitsta saama. Enne kui aasta täis oleks saanud, oli korraga kõla wäljas, et see kaupmees pankroti olla jäänud, kelle juures Sohwie raha kasude peal oli. See talupoeg, kelle käest Wilhelm ja Sohwie need tuhat taalbrid oliwad laenanud, oli küll muidu sõbralik ja lahke mees — aga kui asi raha külge puutus, siis ei mõistnud ta nalja. Tema süda oli aga üksnes raha külges kinni, muud inimliku armastust ta ei tunnud. Niipea, kui ta kuulis, et Sohwie raha kaduma oli läinud; läks ta sedamaid kui pool pöörane nende juure ja nõudis, et nad kohe tema raha pidiwad wäljamaksma. Wilhelm ja Sohwie lubasiwad oma maja ja poe kraamiga selle eest wastata. Talupoeg aga ütles, et ta selle peale küllalte mitte kindel ei wõi olla. Ta kirus ja sõimas kangeste Wilhelmi ja Sohwiet. ehk neil selle juures küll seda kõigewähemadki süüdi

ei olnud, waid ifegi selle üle lohkunud olivad. Ta ütles neile kõwa sõnaga, et kui nad seatud ajal tema raha mitte ära ei maksja, siis lasseb ta neile oksjoni teha ja kõik nende waradust äramüüja. Selle juures pööratas ta rusikaga laua peale, kuna ta wiha pärast üsna wärises.

Nüüd olivad Wilhelmi ja Sohwiel jälle kurtwad ajad ja päewad. Mõlemad olivad wäga kurtwad ja maha rõhutud. Sest kolm nädalad oli aga weel waewalt hädaste aega maksu ajani; kust pidiwad nad nii kähku nii suurt hulka raha saama. Nad lootsiwad aga kindlaste Jumala peale, et ta neid ometigi pidi aitama, ehk nad küll seda ifegi ei mõistnud arwata, kuidas nad sest kimbatusest wõisiwad peaseda. Nad palusiwad wahetpidamata Jumalat. Sohwie süda oli wäga raske ja kurt, kui ta oma armsa mehe ja laste peale mõtles, keda nii suur häda oht ähwardas; aga ta lootus oli ka Jumala abi peale kindel. Ohtu, päew enne seda kardetawat maksu päewa, läks ta ülesse pööningu kambri, et seal oma kurtust wälja walada, Ta surus seda kallist puust ristifest ahastawalt wastu rindu, mis temale ja tema õndsja heategijale kõige suuremaks trööstiks oli olnud; kuna ta põlwile olles ristis kätega palus: „Kallis Lunastaja! oh peasta ka meid kõigest hädast ja wiletusest, mis meid ähwardab ja ära lasse meid õnnetu maks saada oma wäikse lastega! oh missugust südame walu tunneb minu süda, kui ma selle peale mõtlen, et mu armas wigane mees ja lapsed pea-

wad teiste uste taha kerjama minema. Mitte minu enese, waid nende eest palun ma sind, oh armas taewane Jsa! nii kui sa ise omas surma ahastuses palusid: „Jsa, kui see wõimalik on, siis mingu see karikas minust mööda — siiski mitte minu, waid sinu püha tahtmine sündku!“

Ta jäi wait, kuna ta kangeste nuttis — puust ristikene sai tema filmapisaratest üsna märjaks. „Oh,“ ütles ta, „kuidas tahab minu süda oma laste peale mõeldes, sees lõhkeda! siiski on sinu Jsa süda weel palju ärdam oma laste wastu! oh kuule mind! halasta ja heida ise armu minu wäetima laste peale! Kui üks ema ehk küll oma lapsi peaks äraunustama, siis ei saa aga sina meid mitte äraunustama ega mahajätma. Seda oled ja ju öölnud! oh näita siis oma suurt halastust meie wastu ülesse ja peasta meid sellest õnnetusest.“

Ta waatas selle peale jälle uskus puust ristise peale, mida ta kae kae wahel hoidis ja ütles: „Minu kallid Lunastaja ja Õnnistegija! sest nii, kui sa risti pealt oma ema peale armu ja halastusega waatsid — oh siis waata ka taewast armuga ühe patuse ema peale, kelle süda tema wäese õnnetuma laste pärast kipub lõhkeda. Jah, sina oled kõikide troost ja abimees! oh wala ka täna minu südamesse üht troosti tilgakest ja aita ja peasta mind sest wiletsusest. Sina oh Jumal! aitasid mind juba siis nii wäga imelikul wiisil, kui ma weel alles wäike laps olin ja sind sinu templis palusin,

sest et mul ühtki kohta ei olnud, kuhu ma oleksin wõinud minna. Oh kuule siis ka nüüd minu palwet!"

Pärast seda, kui ta weel säherdusel wiisil oli palunud — waata, seal läks tema süda korraga ime kergeks, just niisamuti, kui tal oma lapse ees Domi kirikus oli olnud, pärast palwetamist. Ta mõtles nende sõnade peale, mis sealne auuwäärt õpetaja sel korral temale ütles: „Jumal saab alati sinu truu saatja ja abimees olema, kui sa aga teda kardad, armastad ja tema peale loodad, nii kui ta sind nüüd, on aitanud.“ Tema süda oli nüüd troosti ja rahu leidnud, ilma, et ta sest isegi aru oleks saanud, kust see tuli, ehk mis läbi see sündis. Tema filmapisarad ei olnud mitte enam kurbtuse, waid rõõmu ja troosti pisarad.

Ta tahtis sellepeale wäikest puust risti jälle oma koha peale panna. Seal märkas ta, et tagumise risti poole pealt üks wäike kild ära oli tulnud ja praegu maha kukkus. See puust rist oli juba ennegi katkine olnud, mis kofku oli liimitud. Tema filmawee pisaratest oli liim lahti ligunenud. Ta wõttis puukillu maast ja astus siis akna alla, kust kuldne loojaminew päike temale kui jumalaga jätmiseks wastu naeratas. Ta tahtis järele waadata, kuidas seda puu kildu jälle risti külge tagasi wõiks panna. Aga waata — seal sändendas temale puust risti seest imelik hiilgus wastu filmi, nii et ta selle pealt oma filmad

teisale pidi pööрма! Sohwie ehmatas. Ta waatas nüüd risti paremasi järele ja leidis, et see seest öönes oli, mille sees üks hiilgaw asi warjul oli. Selle peale leidis ta, et risti tagumise külje peal plekist kaas oli, mis kunstlikult wiisil lahti wõdis saada tehtud. See oli aga nii kunstlikult tehtud, et seda peaaegu arugi ei saanud. Tüki aja järele alles läks Sohwiel korda seda lahti saada, kus ta õõnsa risti seest, mis punase sammetiga oli woorderdud, üht diamandi risti filmas, mille randid kullast oliwad.

Ta wõttis risti wälja ja hakkas seda lähemalt järele waatama. See küiskas loojaminewa päewa käes mitmekarwalise wärwidega, nii et waewalt selle peale wõdis waadata. Ta oli oma õõnsa kasuema ja heategija juures diamandi kiwa näinud ja selles arwas ta kindlaste, et need kiwid diged oliwad. Ta langes uueste põlwili ja ütles filmatweega: „Oh Kõigewägewam ja armulifem Jumal! sina oled minu palwet armuga kuulda wõtnud ja meid kõigest wiletsusest ärapeastnud! Sa oled mulle seega näitnud, et ma mitte ilmaasjata sinu peale ei ole lootnud!“

Isäda muudab rõõmuks.

Kuna Sohwie ülewal pööningi kambris palus; istus Wilhelm all tuas pingi peal suures kurbtuses ja südame walus. See mõte waetas teda hirmsaste, et ta oma armsa naise ja lastega nüüd pidi majast wälja saama aetud. See waetu pani teda otse higistama, nii et ta akent palawuse ja hutamiseks lahti tegi. Ta nuttis nüüd fibedaid filmatwee pisaraid, mida ta oma armsa Sohwie eest katsus hoida, et ta weel kurbwemaks ei pidanud saama, kui ta juba muidugi oli, ja palus kõigest südamest Jumalat.

Nende kaks last mängiswad tuas, ega näitnud, isat tähele panemagi. Wiimaks nägi wäike Brits ometegi, et isa nuttis. Ta kargas kähku isa juure, oma mängiasju senna paita jättes ja küsis osawõtlikult: „Isa, mikspärast nutad sa?“

„Armas Brits,“ ütles isa, „sa tead ju, et meie naaber Kaspar meid tahab majast wäljaajada ja kõik omale wõtta, mis meil aga ial on. Sa kuulsid ja nägid ju ise wiimati, kui tige ta oli. Ta tahab meid wägise sundida majast wäljaminema ja kerjama hakata. Mita mind ka ühes armast Jumalat paluda, et ta seda mitte ei lafeks sündida.“

Wäike mees hakkas seda kuuldes fibedaste nutma; pani käed kokku ja waatas taewa poole üteldes:

„Armas Isa, kes sa taevas oled! kuri Kaspar tahab meie maja omale võtta. Ära lase seda mitte sündida; ma palun sind sellepärast südamest!

Kui väike Terese seda kuulis ja oma armast wennast nii haledaste nutma nägi ja et ta isa filmad wesised oliwad, siis hakkas ta tema waljuste nutma ja karjuma. Isa wõttis last oma sülle, et teda waigistada, kuna ja aga ikka oma pisukesti kässa kokku löi ja ühtejärke hüüdis: „Armas ja kallid Jumal! ma palun, aita meid! oh aita meid!“

Isa oli ühe juure õuna aina peale pannud, mida ta lastele pooleks tahtis jägada, et nad rahule peaksiwad jääma. Brits aga ütles õuna tükki wastu wõttes: „Jäe wait, minu armas õene; siis annan ma ta oma jäu õuna sinule: Ära nuta mitte enam,“ ütles ta ise weel nuttes, waid usu aga Jumala abi ja armu peale.“ Isa waatas aga kurwa filmadega üles taewa poole ja ütles õhates: „Halasta oh armuline Jumal nende wäetima laste peale ja heida nende peale armu!“

Sell filmapilgul astus Sohwie risti käes hoides sisse ja ütles rõõmsa healega: „Jumal on meid kõigest hädast ärapeastnud; aidake mind kõit teda tänada!“ Ta näitas oma mehele seda puust risti, mille sees diamandi rist oli ja jutustas siis, kuidas ta seda imelikul wiisil oli leidnud. Wilhelm löi omad filmad nende kalli kiwide peale, kuna ta põlweid wärisema hakkasiwad. Ta löi känd

ülepea kottu ja hüüdis walju healega: „Oh Sumal! mis sugune imelik ärapeastmine ja õnn! see risti on palju väärt. Müüd võime meie oma võlga ära maksta, ning ei pruugi oma lastega enam kerjama minna!“

Wäike Brits cga, kes seda puust ristikest väga hästi tundis, sirutas oma käekest selle järele välja ja ütles: „Armas ema, lasse mind ka seda risti kord waadata! ma ei saa sellest sugugi aru, miks-pärast teie selle üle nii väga rõõmsad olete.“ Ema näitas temale seda hiilgawat diamandi risti ja ütles, et need hiilgavad kivid enam kui tuhat taalbrid maksavad. „Ah,“ ütles Brits, „need läikivad kivid on üsna ilusad; aga mis asja tarwis võib neid tarvitada?“ Ema ütles, et need ilusad läikivad kivid aga üksnes rikka inimestele uhkuse ja filmailuks on loodud. „Oh,“ ütles Brits, „siis ei anna ükski niipalju raha selle eest! need väikesed tähekesed hiilgavad küll ime kenaste; aga ilusamad ei ole nad siiski, kui kastetilgad, mis iga homiku rohu ja lillede peal päewa käes hiilgavad. Wäike Terese oleks aga siiski oma pooleli söödud õuna selle eest äraannud, kui ta seda omale mängukanniks oleks saanud.“

Isa aga, kes oma esimisest rõõmusest juba vähe toibunud oli, ütles selle peale rõõmu filmatvee piiratega: „Minu armsad ja kallid lapsed, teie ei mõista seda arvatagi, mis sugust suurt head meile Jumal on teinud. Müüd ei ole meil enam

tarwis majast wälja minna, sest et meie selle rahaga, mis meie nende kalli kiwide eest saame, oma wõlga wõime äramaksta." „Oh," ütles Brits, „siis ei ole meie armast Jumalat mitte ilmaasjata palunud. Tema on wäga hea, sest et ta kõhe meie paltwet kuulda wõttis ja meid aitas." „Sah, meie Jumal on wäga hea," ütles isa; „sellepärast tahame meie teda ka kõhe kiita ja tänada."

Nad lastsiwad selle peale põlwile ja tänasiwad ristis käte ja üles taewa poole tõstetud filmadega Jumalat, kes neid kõigest hädast ja wiletusest nii imelikul wiisil oli ära peastnud. Ka lapsed tegiwad wanemate eelmärgi järele ja nutsiwad rõõmu pärast. Need filmapiisarak, mida wanemad ja lapsed rõõmu pärast Jumalat kiites ja tänades walasiwad, oliwad Jumala meelest palju enam wäärt, kui kõige kallimad kiwid, mis maailma ees palju makshawad.

10.

Õnnelikud inimesed.

Järgmisel homikul läks Sohwie kõhe linna. Kõigeesimiseks läks ta selle waga ja auuwäärt õpetaja juure, kelle wastu ta juba lapsepõlwest saadik auustust ja armastust oma südames tundis olema. Ta oli juba wanaks ja halliks läinud, kuna ta waim

aga weel ikka see endine nooruse waim oli. Soh-
wie näitas temale seda risti ja jutustas kōik ära,
kuidas ta seda risti kōige suuremas kitsikuses oli
leidnud. Selle peale ütles waga waimulik: „Teie
olete Jumalat ülemaks ja kallimaks pidanud, kui
kōik maailma kallid kiwa, sellepärast andis tema
neid teile ise, ilma, et teie seda oleksite teadnudki
ja mis teid kōigesuuremast kitsikusest pidiwad nüüd
wäljaaitama, kui häda kōige suurem oli. Tema
ei jäta meid ilmaški abita, kui meie aga teda
palwes appi hüüame. Tema ütleb: „Hüüa mind
appi ahastuse ajal, siis tahan mina sind sellest wälja-
kiskuda ja sina pead mind kiitma.“ Jah, kui
häda kōigesuurem, siis on ka abi kōige lähemal.
Jah, meie Jumal on üks truu abimees häda
ja wiletsuse ajal! sest ükski ei ole Jumalat ilma-
asjata palunud. Iga kord aga ei aita Jumal
meid mitte nii ruttu ega imelikul wiisil, kui see
siin teiega sündis. Teie peasmine hädast on üks
neist kōige suurematest Jumala imedest, mis aga
arwa sünnib, kuna see tõeks jäeb, et kes Jumala
peale oma lootust paneb, seda ei jäta ta ilmaški
abita ega hädasse. Jumal annab sellele troosti
ja kinnitab tema südant, et ta mitte häda ajal
oma meelt ära ei heida, kuna ta tema kurtwastu-
sed kōik wiimselt rõõmuks muudab ja hea otsale
saadab. Seda olete ka teiegi sagedaste juba näi-
nud ja ise tunda saanud; lapse põlwest jaadik on
ta teie eest isalikult muret pidanud ja teid alati
kōigest wiletsusest ärapeastnud. Jääge ka edespidi

niisama kindlaks uskus ja pange kogu oma lootust Jumala peale ja kasvatage omad lapsed tema kartuses ja armastuses, siis saab ka Jumal alati teie troost ja abimees olema ja teid ka edespäi kõigest wiletsustest ärapeastma ja kui teie eluots kätte jõuab, siis peastab ta teid ka igawese hukatuse eest ja wiib teie hinge taewase isamaale.

Sohwiet waewas aga üks iseäranis mõte, mille üle ta auuwäärt waimuliku käest nende sõnadega nõu küsis: „Alga kas wõin ja tohin ma seda risti oma päranduseks pidada, ja sellega teha, mis ma tahan, ilma, et ma oma õndsja kasuema sugulastete ülekohut teeksin, sest et see rist palju rohkem wäärt on, kui keegi muu asi, mida ma omale wõisin walida?“

Auuwäärt õpetaja aga ütles: „See rist on digusega teie oma! Önnis prõua von Linden ei teadnud wist isegi mitte, mäherdune suur rikkus selle puust ristikesse sees warjul oli. Keegi tema endistest perekonna liikmetest oli seda wist sõja ajal fenna sisse warjule lastnud panna, kuhu ta ka kuni tänapäewani jäi. Ka oli see ju õndsja prõua tahtmine, et teie ühte wäärt asja pidite mälestuseks saama, sest et teie seda kõige kallimat asja ju wõisite testamendi luba järele wälja otfida, kuna teie aga armastusest Jumala ja oma õndsja kasuema wastu selle wäärtusetä puust ristikesse walitsesite. Jumal on aga teie walimist õnnistanud ja teile seda kõige kallimat pärandust

lastnuid osaks saada, sest et need kiivid üsna suured on, sellepärast võib see rist kaks, kuni kolmtuhat taalbrit väärt olla. Võtke aga seda diamandi risti, kui Jumala kingitust vastu ja makske selle rahaga oma võlg ära, kuna teile veel musta päevade tarvis hea hulk raha tagavaraks jääb. Puust ristikest aga hoidke oma laste-lastele mälestuseks, et nad sellega Jumala imet meeles peakõivad."

Wana hall auuväärt waimulik pani seda diamandi risti jälle hoolega puu risti sisse, kuna ta ütles: „Kes võiks seda sellest mustast puu ristikestest arwata, et ta sees nii kallid warandused on? Mõnda on ka meie maapealse risti ja wiletsusega lugu. Meie arwame, et rist ja wiletsus meile kahjuks on, kuna meie seda arwatagi ei tea, et rist ja wiletsus meid just taewa saadawatki; sest risti läbi õpime meie Jumala peale lootma, teda kartma ja armastama. Sellepärast olge kannatlikud kõiges hädas ja wiletsuses ja ärge arwake seda mitte üheks õnnetuseks, waid õnneks, millega Jumal teid oma juure kutsub."

Muus õpetaja tundis ühte wäga auusat kullaseppa, kes kalli kiwidega kauples; et ta aga wanaduse pärast mitte ise tema juure ei wõinud minna siis lasi ta teda oma juure tellida tulla. Nikas kullasepp tuli ja kui ta risti hoolega oli läbi waatanud, siis lubas ta selle ette kolmtuhat taalbrid anda — tuhat taalbrid lubas ta kohe äramaksta,

fakstuhat aga mõne nädala pärast. Sohwie oli selle üle ütle mata rõõmus, mis peale ta tähenda tud ajal kullaseppa juure läks, kus temale ka kohe lubatud raha wälja sai maksetud.

Sohwie ei hoidnud seda asja sugugi mitte salaja; peagi teadis kogu linn sellest imelikust lei dusest, mis ka Sohwie õnnsa kasuema sugulaste kõrwu ulatas. Need läksiwad kohe üheteise juure ja pidiwad ühel meelel nõu, Sohwie peale kaebada, et nad siis seda warandust omale wõidkiwad saada. „Sest,“ ütlesiwad nad, „see oleks ju täitsa jõledus, kui see kerjaja, nii kui Sohwie on, seda diamandi risti omale wõib pidada, mis kolmtuhat taaldrid wäärt on. Kumalamat ega jõledamat asja ei olekski siis ju enam maailmas olema, kui see on!“

Seal tuli aga wana härra von Hagen sisse, kui nad parajaste seda nõu pidiwad ja küsis, mis nad selles asjas nõuks on wõtnud ette wõtta. Kui ta nende nõu oli kuulnud, ütles tema suure rõhuga, kuna ta sagedaste oma karguga wastu pörandat tonksis: „Oma tühja kaebamist waese Sohwie peale jätke kohe järele — ja olge weel pealegi üsna rõõmsad, kui keegi enam ei peaks sellest asjast rääkima. Kui teie mõistus weel alles õige koha peal on, siis kuulge selles asjas üht mõistliku sõna, mis ma teile ütelda tahan. Kui wara-jägamise ajal seda ka olekski teatud, et selle puust risti sees nii kallist wara warjul seisis ja

Sohwie seda omale oleks nõudnud, siis oleks ta seda teie wastupanemisest hoolimata ka testamendi põhjusel saanudki; ja mis sel ajal ilma teadmata sündis, see sündis just diete ja maksab ka praegu weel alles, sellepärast olge üsna rahul ja ärge nurisege mitte ilmaasjata. Pealegi on see teile üsna paras, et teie sellest suurest saagist ilma jäite, sest teie oma süü ongi see just. Teil ei olnud armastust Jumala ega oma õndsas sugulase prõua von Lindeni, ega ka waese lapse wastu. Teie olete ju ikka Sohwie puust walimise ja ärwimise üle, nii kui teie teda alati olete pilkanud, naernud; nüüd olete aga selle eest mõnustaste karistada saanud, kuna naeru kord tema käes on, mis ta aga minu arwamise järele mitte ei saa tegema, sest et ta selles ja igas muus asjas, teist palju targem ja auusam on. Sellepärast jätke kaebamise mõte üsna järele, et teie endid inimeste ees täitsa narriks ei tee." Niiväga pahased ja wihased, kui nad ehk küll ka oliwad, nägitwad ja saidwad nad sellest aga fiiski aru, et wanal mehel õigus oli, mis peale ka kaebamise nõu maha sai jäetud.

Sohwie aga läks, enne kui koju hakkas minema, weel wana kuulsa Dom'i kirikusse, kus Jumal tema palwet niisama ruttu kuulda oli wõtnud, kui nüüd pööningi kambriski. Ta tänas nüüd kahekümne aasta pärast oma esimise ja ka wiimise Jumaliku ime abi eest Jumalat, kes teda mitte

abita ei olnud jätnud, nii kui ta kedagi häbisse ei ole jätnud, kes tema peale on lootnud.

* * *

Seda rõõmu, mis kodune rahvas tundis, kui Sohwie rahaga koju jõudis, wõib lugeja isegi juba arwata. Nad maksiwad oma wõla ära ja elasiwad üht Jumala kartliku elu, kuna puust rist suure auu sees sai peetud ja kalliks mälestuseks weel laste lastelegi oli.

Uued raamatud

mis selle raamatu wäljaandja kulu peal trükist on ilmunud ja igast raamatu kauplusest saada on:

1. Galeeri ori, ehk pimedusest walgusele. Hind 12 kop.
  2. Kasjaka laswandil ehk Smolenjki linna juurest leitud laps. Hind 15 kop.
  3. Üks öö handas. Hind 15 kop.
  4. Istandniku poeg. Hind 15 kop.
-

